

Prvi parni stroj

V mestecu Greenocku na Škotskem je živel ladjedelec in trgovec Watt (izg. Vöt), ki je imel sina Jamesa (izg. džems), ki je bil že od mladosti slaboten in nežen dečko. Ker sta mu že zelo zgodaj umrla bratec in sestra, so pustili dečku, da je delal, kar je hotel, in ga niso mučili z različnim učenjem. Ko je bil James šest let star, je prišel nekoč k njegovemu očetu prijatelj, ki je presenetil dečka, ko je ležal na tleh in s kredo risal črte in kroge po tleh.

»Tako velik deček, pa se še igra!« je vzkliknil obiskovalec ogorčeno, »v šolo bi moral hoditi!« (Takrat so namreč morali otroci že s petimi leti v šolo.)

»Poglej vendar, kaj dela, preden ga pokaraš,« je rekel oče. Sedaj je opazil presenečeni gost, da je reševal mali James težke geometrične naloge. Matematika in fizika sta bili njegova najljubša zabava in oče, ki je bil pameten mož, mu je podaril nekoliko orodja, s katerim je vse svoje igrače razčlenil in jih zopet sestavil. Celo električni kolovrat si je naredil, in ta mu je, bolehnemu in nežnemu, napravljaval veliko veselja.

Nekega dne je mati Jamesa zelo ostro nagovorila: »Kaj sediš tako nemo in strmiš pred se? Ti res nisi za nobeno rabo!«

Toda alj veste, kaj je delal James, ko je čisto brez smisla, kakor se je zdelo, strmel pred se? Opazoval je čajni kotel, v katerem je valovala voda nad vročim plamenom, in gledal, kako je pokrovka včasih radi moči pare poskočila kvišku. Morda se je baš takrat rodil v njegovi mladi glavi načrt za sestavo parnega stroja. Ko so Jamesa že kot starega moža nekoč vprašali, odkod je dobil domisleke za svoje iznajdbe, je odgovoril: »Z neprestanim premišljevanjem!« Z 18 leti je prišel Watt k nekemu mehaniku v London. Dvanajst dni je James potreboval, da je prišel iz svoje domovine Škotske v veliko mesto. Takrat pač še ni vedel, da bodo lahko

pozneje po zaslugi njegovega izuma prevozili isto progo v 12 urah. Kajti brez Wattovega parnega stroja bi ne bil mogel zgraditi niti Stephenson lokomotive niti Fulton ladje na parni pogon. V svojih službah v Londonu in Glasgowu se je Watt vedno pečal z opazovanjem Papinovega lonca in Newcomenovega parnega stroja, ki sta bila pa za praktično uporabo popolnoma negodna; njegovim neprestanim poskusom, izrabiti moč pare v praktične svrhe, se imamo zahvaliti, da smo dobili od njega parni stroj, ki

James Watt

je mogel poganjati velike stroje v tovarnah. Zato so tudi takrat vsi veliki mlinci, tkalnice, pivovarnice in tovarne za železo kupile nov parni stroj, ki sta ga sestavila Watt in Boulton.

Matej Boulton je bil namreč tovarnar v Birminghamu, ki je sprejel Watta v službo v svojo tovarno in mu dal sredstva, da je po dolgih siromašnih letih in mnogih brezplodnih bojih svoj izum lahko izpopolnil.

Prijateljstvo z Boultonom je vezalo Jamesa Watta vse življenje in ko je spoštovan in slavljen umrl, 84 let star, je bil pokopan v župni cerkvi v Handsworthu ob strani svojega zvestega prijatelja in sodelavca Boultona. Majhna kapelica in lepa mramorna soha, ki ju je dal postaviti Wattov sin, krasita grob velikega škotskega izumitelja in v mnogih angleških in škotskih mestih najdemo spomenike, postavljene v slavo Jamesu Wattu.